Lietas arhīva Nr. A42-00825-23/8
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:1205.A420273722.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2023.gada 5.decembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Dace Grabovska,

piedaloties pieteicējas /pers. A/ pilnvarotajam pārstāvim /pers. B/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pilnvarotajai pārstāvei /pers. C/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu atlīdzināts kriminālprocesā Nr.11816013519 nodarītais kaitējums 754 766,60 *euro*, tai skaitā, nemantiskais kaitējums 728 956,20 *euro* un zaudējumi 25 810,37 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /pers. A/ 2022.gada 14.jūnijā vērsās ar iesniegumu Tieslietu ministrijā (turpmāk – ministrija) ar lūgumu atlīdzināt kriminālprocesā Nr.11816013519 nodarīto kaitējumu 754 766,60 *euro*, tai skaitā, nemantisko kaitējumu 728 956,20 *euro* un zaudējumus 25 810,37 *euro* apmērā (*lietas 18.-23.lapa*).

Ar ministrijas 2022.gada 7.septembra lēmumu Nr.1-4.3/14 (turpmāk – Lēmums) atteikts pieteicējai izdot labvēlīgu administratīvo aktu (*lietas 15.-17.lapa*).

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Lai ministrija lemtu par kaitējuma atlīdzinājumu, lietā ir jāpastāv Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) noteiktajam tiesiskajam pamatam vai pierādījumiem, kas apliecina kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmuma prettiesiskumu.

Konkrētajā gadījumā ministrija nav konstatējusi, ka kādā kriminālprocesa lēmumā tiesa būtu atzinusi, ka Kriminālprocesa likuma normas, uz kuru pamata tika uzlikts arests pieteicējas finanšu līdzekļiem, piemērotas prettiesiski.

Attiecībā uz pieteicēju nepastāv kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats Kaitējuma atlīdzināšanas likuma kontekstā un viņai nav subjektīvo tiesību prasīt kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu.

[2] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā (*lietas 3.-10.lapa*).

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Atlīdzinājuma prasījums par tādu zaudējumu vai kaitējumu, kas privātpersonai nodarīts ar kriminālprocesā veiktām izmeklēšanas iestādes darbībām, kam piemīt kriminālprocesuāls raksturs, ietilpst Kaitējuma atlīdzināšanas likuma tvērumā.

[2.2] No Kaitējuma atlīdzināšanas likuma normām neizriet priekšnoteikums, ka prasījumu atlīdzināt zaudējumus vai kaitējumu minētā likuma kārtībā ir tiesīga iesniegt tikai tāda privātpersona, kurai konkrētajā kriminālprocesā ir piešķirts noteikts kriminālprocesuāls statuss.

Izmeklēšanas iestāde ar savu rīcību kriminālprocesā var nodarīt privātpersonai zaudējumus vai kaitējumu arī tad, ja privātpersonai konkrētajā kriminālprocesā nav noteikts nekāds statuss, proti, tā nav uzskatāma par kriminālprocesā iesaistīto personu. Tas, ka privātpersonai attiecīgajā kriminālprocesā nav nekāda statusa, pats par sevi nemaina iestādes kriminālprocesuālo darbību raksturu.

Neskatoties uz to, ka attiecībā uz pieteicēju nav konstatējams neviens no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.pantā norādītajiem kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskajiem pamatiem, tomēr pieteicējas gadījumā ir piemērojama Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrā daļa.

Pieteicēja atsaucas uz Senāta 2019.gada 18.oktobra lēmumu lietā Nr.SKA-1533/2019, likumprojekta anotāciju un likumprojekta priekšlikumiem.

[2.3] Konkrētajā gadījumā ir noticis pieteicējas nepamatots tiesību aizskārums, jo ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu pieteicējas naudas līdzekļi, kuri bija arestēti kriminālprocesa ietvaros, ir atzīti par likumīgiem.

[2.4] Prasītā atlīdzinājuma pamatojums.

[2.4.1] Kriminālprocesa ietvaros pieteicējai bija arestēti naudas līdzekļi 72 895,62 *euro* apmērā, kurus viņa nevarēja lietot laika posmā no 2019.gada 17.jūnija līdz 2021.gada 27.decembrim jeb 924 dienas.

Procentu apmērs sastāda 11 072,15 *euro* (procentu gada likme ir 6% no 72 895,62 *euro*, tas ir, 4373,74 *euro* gadā (365 dienas), jeb 11,98 *euro* par katru dienu).

[2.4.2] Inflācija par naudas vērtības samazināšanos.

Centrālās statistikas pārvaldes noteiktais patēriņa cenu indekss 2021.gada decembrī attiecībā pret 2019.gada jūniju sastāda 6,5%. Līdz ar to naudas vērtības samazinājums sastāda 4738,22 *euro*.

[2.4.3] Juridiskie pakalpojumi un juridiskā palīdzība.

Pieteicējai bija nepieciešama juridiskā palīdzība gan lēmumu apstrīdēšanai, gan arī pārstāvībai tiesā. Juridisko palīdzību, lēmumu pārsūdzēšanu, paskaidrojumu sniegšanu klātienē policijā, prokuratūrā, Finanšu un kapitāla tirgus komisijā un tiesā sniedza /pers. B/, kā arī zvērināti advokāti Dagnis Zacmanis un Didzis Vilemsons. Par saņemto pakalpojumu pieteicēja ir nolīgusi samaksu 10 000 *euro* apmērā bez pievienotās vērtības nodokļa.

[2.4.4] Nemantiskais kaitējums.

Kredītiestādēs un valsts iestādēs pieteicēja tika uzskatīta par nevēlamu personu, noziedznieci, kura nodarbojas ar naudas atmazgāšanu. Šajā laikā pieteicējai pasliktinājās veselība, visu laiku bija jādomā, kur atvērt kontu, lai saņemtu ģimenes valsts pabalstu.

Pieteicēja norāda, ka ne policija, ne prokuratūra neinformēja par nepieciešamajiem dokumentiem, kurus viņai jāiesniedz. Pieteicējai bija jātērē laiks sūdzību rakstīšanai un savu tiesību aizstāvēšanai. Pieteicēja nevarēja rīkoties ar attiecīgajā bankas kontā esošajiem naudas līdzekļiem tā, lai gūtu no tiem pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu atbilstoši savām interesēm un saistībām.

Vienlaikus pieteicēja vērš uzmanību, ka konkrētajā gadījumā tika pārkāpts nevainīguma prezumpcijas princips attiecībā uz pieteicēju.

Ņemot vērā, ka vēl joprojām tiek izjustas nepamatoto darbību sekas un visticamāk arī tiks izjustas nākotnē, pieteicēja novērtē savas morālās ciešanas desmitkārtīgā arestētās summas apmērā, proti, 728 956,20 *euro* apmērā.

[3] Ministrija rakstveida paskaidrojumos (*lietas 41.-43.lapa*) pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem argumentiem, papildus paskaidrojot turpmāk minēto.

[3.1] Ministrija nav atzīstama par iestādi, kas var konstatēt iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisku rīcību kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā.

[3.2] Ministrija piekrīt, ka privātpersonai, kurai nav noteikts statuss kriminālprocesā, var tikt nodarīts kaitējums ar iestādes, prokuratūras vai tiesas veiktajām kriminālprocesuālajām darbībām, bet tiesības saņemt kaitējuma atlīdzību rodas tad, ja iestādes, prokuratūras vai tiesas veiktās kriminālprocesuālās darbības ir prettiesiskas un tās ir atzītas par prettiesiskām ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu.

Vienlaikus ministrija norāda, ka uz pieteicēju nav attiecināms pieteikumā minētais arguments. Proti, pieteicēja nav atzīstama par privātpersonu, kurai kriminālprocesā nav noteikts nekāds statuss. Līdz ar to ministrijai nav saprotama šāda argumenta ietveršana pieteikumā.

[4] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja iesniegto pieteikumu, sniedzot papildu paskaidrojumus, kā arī lūdzot tiesu vērsties Satversmes tiesā, lai tiktu pārbaudīta Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrās daļas atbilstība Latvijas Republikas Satversmei.

[5] Ministrijas pilnvarotā pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un tiesai sniegtajos rakstveida paskaidrojumos norādīto, papildus skaidrojot, ka likumdevējs ir paredzējis procesuālu kārtību savu tiesisko interešu aizsardzībai personām, kam radīts kaitējums kriminālprocesā arī iestādes nepamatotas rīcības rezultātā.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai pienākas atlīdzinājums Kaitējuma atlīdzināšanas likuma izpratnē par policijas, prokuratūras un izmeklēšanas tiesneša pieņemtajiem lēmumiem un veiktajām darbībām kriminālprocesā. Tāpat lietā noskaidrojams, vai uz pieteicēju ir attiecināma Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrā daļa.

[7] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka fiziskajai personai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, ja iestājies viens no šādiem apstākļiem: 1) spēkā stājies attaisnojošs tiesas spriedums, ar kuru persona atzīta par nevainīgu un attaisnota visās pret to celtajās apsūdzībās; 2) kriminālprocess pilnībā izbeigts personu reabilitējošu apstākļu dēļ; 3) spēkā stājies tiesas spriedums, ar kuru persona attaisnota apsūdzībā par kādu no noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem tā saukta pie krimināatbildības, ja šai personai konkrētā kriminālprocesa gaitā tika piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts procesuāls piespiedu līdzeklis un par noziedzīgu nodarījumu, par kura izdarīšanu persona notiesāta, likums neparedz brīvības atņemšanas sodu; 4) kriminālprocess izbeigts tā daļā personu reabilitējošu apstākļu dēļ, ja šai personai attiecīgā kriminālprocesa gaitā tika piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts procesuāls piespiedu līdzeklis un kriminālprocess turpinās tā daļā par noziedzīgu nodarījumu, par kura izdarīšanu likums neparedz brīvības atņemšanas sodu; 5) attiecīgajā kriminālprocesā piemērotā ar brīvības atņemšanu saistītā procesuālā piespiedu līdzekļa ilgums pārsniedzis ar galīgo spriedumu piespriestā brīvības atņemšanas soda ilgumu; 6) ar kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas nolēmumu konstatēts pārkāpums procesuālās darbības norisē, kura rezultātā iznīcināts vai nesamērīgi bojāts īpašums.

Minētā likuma 2.panta otrā daļa noteic, ka šā likuma noteikumi piemērojami arī šajā likumā tieši neminētos gadījumos, ja kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības dēļ.

Savukārt Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu.

[8] Tiesa skaidro, ka Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrajā daļā lietotais jēdziens „prettiesiska rīcība", ievērojot likuma mērķi un 2.panta otrās daļas pieņemšanas pamatojumu, ir tulkojams plašāk nekā šā likuma 6.panta pirmajā daļā, saprotot to kā kriminālprocesa veikšanā pieļautu tiesību normu pārkāpumu (nelikumīgu rīcību) un nesaistot to tikai ar likuma 4.pantā minētajiem tiesiskajiem pamatiem, kā tas ir 6.panta pirmās daļas gadījumā.

Tātad Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrās daļas piemērošanā iestādes prettiesiskas rīcības konstatēšanas veids var atšķirties no tipiskajiem Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.pantā konkrēti uzskaitītajiem gadījumiem, kuru iestāšanos var konstatēt tikai saistībā ar noteikta satura kriminālprocesuāliem nolēmumiem (attaisnojošu spriedumu, kriminālprocesa izbeigšanu personu reabilitējošu apstākļu dēļ u.c.).

Ņemot vērā minēto, lietā jāvērtē tāds attiecīgs kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas lēmums, ar kuru būtu konstatēts kriminālprocesa veikšanā pieļauts tiesību normu pārkāpums (nelikumīga rīcība), ar kuru cietušajam būtu nodarīts kaitējums *(sk. Senāta 2018.gada 14.novembra lēmumu lietā Nr.SKA-1081/2018).*

Kaut arī pieteicējai kriminālprocesā Nr.11816013519 nav cietušās personas statuss, bet pieteicēja bija arestētās mantas īpašniece, norādāms, ka konkrētā Senāta atziņa ir attiecināma uz izskatāmo lietu, jo pieteicējai statuss kriminālprocesā bija noteikts, konkrēti, aizskartās mantas īpašniece, ko paredz Krimināllikuma 195.panta trešā daļa, pretēji pieteicējas pārstāvja viedoklim, ka statuss kriminālprocesā pieteicējai nebija noteikts.

Kriminālprocesuālo darbību kontroli likumdevējs ir regulējis Kriminālprocesa likumā, izslēdzot tās no Administratīvā procesa likuma regulējuma *(sk. Senāta 2019.gada 4.marta lēmuma lietā Nr.SKA-1022/2019 4.punktu, 2010.gada 21.maija lēmuma lietā Nr.SKA-528/2010 6.punktu).*

Administratīvā procesa likumā tiešā tekstā norādīts, ka iestādes veiktās darbības saistībā ar kriminālprocesuālu lēmumu pieņemšanu un kriminālprocesa veikšanu, proti, darbības, kas vērstas uz kriminālprocesuāla rakstura seku radīšanu, nav pakļautas izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas 5.punkts, 3.panta trešā daļa) *(sk. Senāta 2019.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-295/2019 8.punktu, 2013.gada 13.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-608/2013 8.punktu).*

Sūdzību iesniegšanas kārtību kriminālprocesā noteic Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa, kurā paredzētas personas tiesības iesniegt sūdzību par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 337.panta otrās daļas 2.punktam sūdzību par izmeklētāja vai izmeklētāja tiešā priekšnieka rīcību vai lēmumiem nodod izlemšanai uzraugošajam prokuroram, savukārt prokurora lēmums atbilstoši Prokuratūras likuma 6.panta trešajai daļai pārsūdzams vienu līmeni augstākas prokuratūras struktūrvienības virsprokuroram. Savukārt tiesneša vai tiesas nolēmumi

pārsūdzami Kriminālprocesā noteiktajā kārtībā, kad augstākas instances tiesa veic kontroli pār zemākas instances tiesneša vai tiesas nolēmuma pamatotību un atbilstību materiālajām un procesuālajām tiesību normām.

[9] Vienlaicīgi norādāms, ka prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu. Kā to pamatoti Lēmumā un rakstveda paskaidrojumos norāda ministrija, likumdevējs Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmajā daļā nav vēlējies paredzēt šā likuma 17.panta pirmajā daļā minētās lēmējiestādes, tostarp ministrijas tiesības konstatēt prettiesisku iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcību. Šādas tiesības minētajai lēmējiestādei neizriet arī no citiem normatīvajiem aktiem.

Likumdevējs ministrijai saistībā ar kriminālprocesuālām darbībām ir piešķīris kompetenci lemt tikai par zaudējumu atlīdzināšanu. Ministrija, izskatot iesniegumu par kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu, tikai konstatē kaitējuma atlīdzināšanas tiesisko pamatu un pārbauda Kaitējuma atlīdzināšanas likumā noteiktos apstākļus. Kriminālprocesuālu darbību izslēgšana no Administratīvā procesa likuma regulējuma izriet no tiesību sistēmas uzbūves, jo likumdevējs ir pieņēmis atsevišķu Kriminālprocesa likumu, kura mērķis saskaņā ar tā 1.pantu ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez iejaukšanās personas dzīvē. Līdz ar to šādu lēmumu tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

Kriminālprocesa un administratīvā procesa lietvedība ir divi dažādi procesi, kurus reglamentē dažādi tiesību akti, līdz ar to amatpersonām, kuras ir pilnvarotas pieņemt lēmumu kriminālprocesā, nebūtu pieļaujams tieši iejaukties citā autonomā procesā un otrādi. Likumdevējs ir nodalījis administratīvo lietu un krimināllietu izskatīšanu. Nav pieļaujams, ka iestāde vai tiesa ārpus likumā noteiktā pilnvarojuma izvērtētu vai pārbaudītu tādus apstākļus, kas piekritīgi citam procesa veidam. Arī tiesas atzinušas, ka administratīvā tiesa ar savu noteiktu kompetenci nevar iejaukties citā autonomā procesā un, nošķirti no pārējā attiecīgā procesa konteksta, izvērtēt atsevišķas procesa virzītāja vai citas amatpersonas veiktās darbības. Ja Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.pantā minēto rīcības tiesiskumu varētu vēlreiz vērtēt kaitējuma atlīdzināšanas procesā, būtu radīta vēl vismaz viena pārsūdzības instance, kas cita veida procesā atkārtoti izskatītu kādu lietu.

Tāpat tiesa skaidro, ka arī administratīvajai tiesai nav kompetences un tā nav pilnvarota pārvērtēt apstākļus krimināllietā. Tiesas uzdevums ir tikai pārbaudīt, vai iestāde, kuras kompetencē ir izlemt jautājumu par atlīdzinājumu, ir ievērojusi Kaitējuma atlīdzinājuma likuma normas un noteikusi atbilstošu atlīdzinājumu par pārkāpumu (personas tiesību aizskārumu), kuru konstatējusi iestāde, kas ir kompetenta veikt pārbaudi (sal. *Senāta 2018.gada 14.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-1081/2018* (*ECLI:LV:AT:2018:1114.SKA108118.4.L*) *10.punkts, 2020.gada 17.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-863/2020* (*ECLI:LV:AT:2020:0217.SKA086320.4.L*) *4.punkts, 2020.gada 16.jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-1123/2020* (*ECLI:LV:AT:2020:0616.A420215019.13.L*) *7.punkts, 2021.gada 10.decembra lēmuma lietā Nr.SKA-644/2021* (*ECLI:LV:AT:2021:1210.A420273619.5.L*) *5.punkts*).

Ievērojot minēto, nepamatots ir pieteicējas pārstāvja arguments, ka iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisko vai nepamatoto rīcību kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā var konstatēt lēmējiestāde, konkrētajā gadījumā ministrija un/vai tiesa.

Tiesa skaidro, ka Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmajā daļā termins „iestāde" ir lietots Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 1.panta otrās daļas izpratnē, proti, izmeklēšanas iestāde, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests, valsts vai pašvaldības institūcija, kura uzsākusi vai izskatījusi krimināllietu vai administratīvā pārkāpuma lietu. Ministrija neatbilst nevienai no minētajā pantā uzskaitītajām iestādēm.

Tādējādi šajā lietā vispirms ir jāizvērtē, vai ir konstatējams kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats, proti, iestādes prettiesiska rīcība (tiesību normu pārkāpums (nelikumīga rīcība)), ar kuru pieteicējai nodarīts kaitējums, kas būtu atlīdzināms Kaitējuma atlīdzināšanas likuma kārtībā.

[10] No lietas materiāliem konstatējams, ka ar Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 2019.gada 27.augusta lēmumu ir uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 195.panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot pieteicējas AS „SEB banka" un AS „Swedbank" atvērtos kontus, kas notika no 2018.gada 18.jūnija līdz 2019.gada 16.jūlijam.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests 2019.gada 20.jūnijā izdeva AS „SEB banka" adresētu rīkojumu Nr.19/B-5-111 „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu pagaidu iesaldēšanu" (*lietas 53.lapa*) un pieņēma lēmumu uzdot AS „SEB banka" veikt naudas līdzekļu 72 895,62 *euro* apmērā pagaidu iesaldēšanu tās klientes /pers. A/ kontā. No rīkojuma izriet, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests ir izvērtējis savā rīcībā esošo informāciju un konstatējis, ka /pers. A/ konts saistīts ar aizdomīgiem darījumiem. Secīgi izdarīts secinājums, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīcībā esošā informācija rada pamatotas aizdomas, ka /pers. A/ veiktie darījumi, iespējams, saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Rīkojums tika pārsūdzēts Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras īpaši pilnvarotam prokuroram, kurš atstāja to spēkā (*lietas 54.-56.lapas reverss*). Arī Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Īpaši pilnvarotu prokuroru nodaļas prokurora lēmumu /pers. A/ pārsūdzēja, bet arī šī sūdzība tika noraidīta (*lietas 57.-59.lapa*).

Finanšu izlūkošanas dienests 2019.gada 16.jūlijā izdeva rīkojumu Nr.19/B-45-206 „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu uz noteiktu laiku" (*lietas 61.lapa*) un pieņēma lēmumu uz 45 kalendārajām dienām iesaldēt finanšu līdzekļus 72 895,62 *euro* apmērā /pers. A/ kontā.

Lēmums tika pārsūdzēts Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Īpaši pilnvarotam prokuroram (*lietas 62.-65.lapa*). Ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras 2019.gada 17.septembra lēmumu (*lietas 104.-105.lapa*) pieteicējas sūdzība noraidīta.

Ar Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 2019.gada 27.augusta lēmumu (*lietas 112.lapa*) uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 195.panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot pieteicējas AS „SEB banka" un AS „Swedbank" atvērtos kontus, kas notika no 2018.gada 18.jūnija līdz 2019.gada 16.jūlijam. Vienlaikus 2019.gada 27.augustā kriminālprocesā tika pieņemts lēmums (*lietas 67.lapa*) par aresta uzlikšanu pieteicējas bankas kontā iesaldētajiem finanšu līdzekļiem 72 895,62 *euro* apmērā. No konkrētā lēmuma redzams, ka pieteicējai izskaidrotas Kriminālprocesa likuma 111.[1] panta pirmajā daļā noteiktās aizskartās mantas īpašnieka tiesības pārsūdzēt nolēmumu.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas izmeklēšanas tiesnese 2019.gada 28.augustā apstiprināja Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 2019.gada 27.augusta lēmumu par aresta uzlikšanu /pers. A/ AS „SEB banka" kontā esošajiem naudas līdzekļiem 72 895,62 *euro* apmērā. Lēmums tika pārsūdzēts Rīgas apgabaltiesā (*lietas 68.-69.lapa*), kura /pers. A/ sūdzību noraidīja, bet Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneses 2019.gada 28.augustā apstiprināto lēmumu par aresta uzlikšanu /pers. A/ naudas līdzekļiem 72 895,62 *euro* apmērā atstāja negrozītu (*lietas 70.-72.lapa*).

Ar Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 2021.gada 16.jūnija lēmumu nolemts izdalīt no kriminālprocesa materiālus, kā arī uzsākt un nodot tiesai procesu par noziedzīgi iegūtu mantu (*lietas 74.-82.lapa*).

Ekonomisko lietu tiesa 2021.gada 18.oktobrī pieņēma lēmumu, ar kuru nolēma izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu attiecībā uz kriminālprocesa ietvaros arestētajiem pieteicējas finanšu līdzekļiem 72 895,62 *euro* apmērā (*lietas 24.-32.lapa*).

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2021.gada 15.decembra lēmumu (*lietas 33.-36.lapa*) nolemts Ekonomisko lietu tiesas 2021.gada 18.oktobra lēmumu atstāt negrozītu.

Ar Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 2021.gada 17.decembra lēmumu atcelts arests mantai kriminālprocesā Nr.11816013519, atcelts arests /pers. A/ AS „SEB banka" bankas kontā esošiem finanšu līdzekļiem 72 895,62 *euro* apmērā (*lietas 84-85.lapa*).

Izvērtējot minēto, konstatējams, ka uz pieteicējas gadījumu tieši nav attiecināms neviens no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.pantā minētajiem atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

[11] Tālāk lietā noskaidrojams, vai uz pieteicēju ir attiecināms Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrajā daļā noteiktais pamats.

Izvērtējot sprieduma [10] punktā konstatētos lietas apstākļus, kā arī uzklausot procesa dalībnieku paskaidrojumus, konstatējams, ka lietā nav strīda par to, ka ne prokuratūra, ne tiesa kriminālprocesu veicošo iestāžu rīcībā tiesību normu pārkāpumus un prettiesisku rīcību nav konstatējušas, prettiesiska rīcība nav konstatēta arī tiesas rīcībā.

Kriminālprocesa likuma 111.[1] panta pirmā daļa noteic, ka, ja procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas īpašnieka vai likumīgā valdītāja tiesības rīkoties ar mantu un ja šai personai nav šajā likumā noteikto tiesību uz aizstāvību, šīs mantas īpašniekam vai likumīgajam valdītājam personiski vai ar pārstāvja starpniecību pirmstiesas kriminālprocesā ir šādas tiesības:

1) mutvārdos vai rakstveidā izteikt savu attieksmi pret pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz mantu;
2) iesniegt pieteikumus vai sūdzības par amatpersonu rīcību vai lēmumiem attiecībā uz mantu;
3) juridiskās palīdzības saņemšanai uzaicināt advokātu.

Kriminālprocesa likuma 337.pantā paredzēta vairāku pakāpju pārsūdzības kārtība attiecībā uz amatpersonu pieņemtajiem lēmumiem saistībā ar izskatītajām sūdzībām. No lietas materiāliem redzams, ka pieteicēja ir aktīvi realizējusi kriminālprocesā noteiktās tiesības un pārsūdzējusi amatpersonu pieņemtos lēmumus un tiesu nolēmumus (sk. sprieduma [10] punktu).

Vienlaicīgi tiesa norāda, ka Satversmes tiesa 2004.gada 11.oktobra spriedumā apvienotajā lietā Nr.2004-06-01 atzina, ka šāds tiesiskais regulējums ļauj personām pirmstiesas izmeklēšanas stadijā efektīvi aizstāvēt savas pamattiesības.

Izskatāmajā lietā ir konstatējams, ka ir noticis pieteicējas nepamatots tiesību aizskārums, jo ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu pieteicējas naudas līdzekļi, kuri bija arestēti kriminālprocesa ietvaros, ir atzīti par likumīgiem.

Tāpat lietā nav strīda par to, ka izmeklēšanas iestāde ar savu rīcību kriminālprocesā var nodarīt privātpersonai zaudējumus vai kaitējumu arī tad, ja privātpersonai kriminālprocesā nav noteikts nekāds statuss, proti, tā nav uzskatāma par kriminālprocesā iesaistīto personu. Turklāt apstāklis, ka privātpersonai attiecīgajā kriminālprocesā nav nekāda statusa, pats par sevi nemaina iestādes kriminālprocesuālo darbību raksturu.

Pieteicējas pārstāvis uzskata, ka, neskatoties uz to, ka attiecībā uz pieteicēju nav konstatējams neviens no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.pantā norādītajiem kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskajiem pamatiem, tomēr pieteicējas gadījumā ir piemērojama Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrā daļa.

Tiesa šādam pieteicējas pārstāvja viedoklim nepiekrīt, pamatojoties uz turpmāko.

Kā jau iepriekš spriedumā konstatēts, pieteicējai bija noteikts statuss kriminālprocesā Nr.11816013519, konkrēti, aizskartā mantas īpašniece.

Vienlaicīgi, lai piemērotu Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otru daļu, kā jau iepriekš spriedumā skaidrots, ir jākonstatē, ka kriminālprocesā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības dēļ (iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem), turklāt no Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.?un 5.pantā ietvertā principa izriet, ka kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu rada attiecīgajā procesā pilnvarotas tiesas vai amatpersonas nolēmums.

Vērtējot izskatāmās lietas apstākļus, nav konstatējams, ka kriminālprocesā Nr.11816013519 ar šajā procesā pilnvarotas tiesas vai amatpersonas nolēmumu būtu konstatēta iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiska rīcība.

Tas, ka kriminālprocesā nav izskatīta vai apmierināta kāda pieteicējas sūdzība vai prasījums, nenozīmē, ka minētajos procesos izskatāmās sūdzības un prasījumi ir vērtējami šobrīd administratīvā procesa kārtībā izskatāmās lietas ietvaros. Ja persona vēlas saņemt atlīdzinājumu par procesa virzītāja prettiesiskām darbībām kriminālprocesā, ir jābūt kriminālprocesa ietvaros pieņemtam galīgam nolēmumam, kur ir atzīts kādas darbības prettiesiskums, kas pieteicējas gadījumā izskatāmajā lietā nav konstatēts.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst par pamatotu ministrijas secinājumu, ka nav konstatējami apstākļi, kas liecina, ka pieteicējai kriminālprocesā būtu nodarīts kaitējums iestādes, tiesas vai prokuratūras prettiesiskas rīcības dēļ.

Ņemot vērā secināto, tiesa atzīst, ka attiecībā uz pieteicēju nepastāv kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats.

[12] Ņemot vērā iepriekš norādītos apstākļus, tiesa secina, ka atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrajai daļai nav konstatējama pret pieteicēju veikta iestādes prettiesiska rīcība, kas būtu par pamatu zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai šā likuma izpratnē. Līdz ar to pieteicējas pieteikums ir pilnībā noraidāms.

[13] Attiecībā uz pieteicējas pārstāvja argumentu, ka pieteicējai nav iespējas nodrošināt savu tiesisko interešu aizsardzību administratīvajā procesā par nepamatoti uzsāktu kriminālprocesu, kā arī nav iespējas saņemt atlīdzinājumu, pieteicējas pārstāvis lūdz izvērtēt Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2.panta otrās daļas satversmību, uzskatot šī norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam.

Personas tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma

gadījumā ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešajā teikumā. Šī norma paredz vispārēju valsts pienākumu garantēt, ka ar tiesas starpniecību ikvienam, kura tiesības ir pārkāptas, ir nodrošināta efektīva aizsardzība pret aizskārumu. Līdz ar to personai nevar tikt liegtas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumiem un kaitējumu, kuru cēlonis ir iestādes prettiesiska rīcība.

Izskatāmajā lietā prettiesiska iestādes vai tiesas rīcība nav konstatēta.

Tiesa skaidro, ka, ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 6.pantā noteikto kriminālprocesa obligātuma principu, tas ir, amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam, kriminālprocesa uzsākšana pati par sevi nevar tikt uzskatīta par neatļautu darbību un pieteicējas tiesību aizskārumu. Vienlaicīgi pieteicējas pārstāvis vairakkārt norādīja, ka pieteicējai kaitējums radīts kredītiestādes rīcības rezultātā, ko tiesa izskatāmās lietas ietvaros nevērtē.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 1.pants paredz, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Latvijas Republikas Satversmē noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumu un nemantisko kaitējumu, kas tai nodarīts kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā izmeklēšanas iestādes, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta, valsts vai pašvaldības institūcijas, kura uzsākusi vai izskatījusi administratīvā pārkāpuma lietu, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ. Tādējādi atlīdzinājuma prasījums par tādu zaudējumu vai kaitējumu,

kas privātpersonai nodarīts ar kriminālprocesā veiktām izmeklēšanas iestādes darbībām, kam piemīt kriminālprocesuāls raksturs, ietilpst Kaitējuma atlīdzināšanas likuma tvērumā (sk. *Senāta 2018.gada 14.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-1081/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1114.SKA108118.4.L) 13.punktu*).

Kā jau iepriekš spriedumā secināts, pieteicēja lūgusi atlīdzinājumu par zaudējumu un kaitējumu, kas viņai nodarīts ar tādām darbībām, kam ir kriminālprocesuāls raksturs. Kriminālprocesuālo darbību kontroli likumdevējs ir regulējis Kriminālprocesa likumā, izslēdzot tās no Administratīvā procesa likuma regulējuma.

Vienlaicīgi norādāms, ka tiesa nekonstatē pamatu vērsties Satversmes tiesā, jo šobrīd eksistē mehānisms, kā konstatēt, vai pastāv atlīdzinājuma prasījums par tādu zaudējumu vai kaitējumu, kas privātpersonai nodarīts ar kriminālprocesā veiktām izmeklēšanas iestādes darbībām, kam piemīt kriminālprocesuāls raksturs.

[14] Tiesa papildus norāda, tiesai nav pienākuma atbildēt uz pilnīgi visiem procesa dalībnieku izteiktajiem argumentiem, vien tiem, kuriem ir būtiska nozīme lietā (*Senāta 2019.gada 5.jūlija sprieduma lietā Nr.A420204717 10.punkts*). Tiesa ir atbildējusi uz būtiskajiem pieteicējas argumentiem lietā, bet uz pārējiem, kam nav nozīmes no tiesību viedokļa, procesuālās ekonomijas nolūkā atbildes nesniegs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu atlīdzināts kriminālprocesā Nr.11816013519 nodarītais kaitējums 754 766,60 *euro*, tai skaitā, nemantiskais kaitējums 728 956,20 *euro* un zaudējumi 25 810,37 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese D.Grabovska